

Thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” - Phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc và những yêu cầu đặt ra

NGŨ SÁCH THỰC*

Tóm tắt: Thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” là chủ trương lớn của Đảng, hợp lòng dân, ý Đảng, là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị và của toàn dân. Mặt trận Tổ quốc với vai trò “nòng cốt” để Nhân dân làm chủ có vị trí quan trọng trong thực hiện phương châm. “Dân thụ hưởng” là điểm mới, có ý nghĩa quan trọng trong xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, là giá trị đích thực, mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Bài viết làm sáng tỏ hơn những yêu cầu đặt ra đối với Mặt trận Tổ quốc trong thực hiện phương châm này.

Summary: Implementing the motto of "People know, people discuss, people do, people inspect, people supervise, and people benefit" is a major directive of the Party, aligning the will of the People with the Party's intentions. It's the duty of both the entire political system and the entire population. The Vietnam Fatherland Front, as the "backbone" for people's ownership, holds a crucial position in carrying out this motto. The notion of "people benefit" is a novel concept, significantly meaningful in constructing a great national unity and holds true value as an objective for building socialism in our country. This article elucidates the demands placed upon the Vietnam Fatherland Front in the pursuit of this motto.

Từ khóa: Nhân dân; đại đoàn kết toàn dân tộc; dân thụ hưởng; Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

Keywords: People; great national unity; People benefit; the Vietnam Fatherland Front.

Nhận bài: 19/7/2023; *Sửa chữa:* 25/7/2023; *Duyệt đăng:* 28/7/2023.

Quan điểm của Đảng về xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc và phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc trong thực hiện phương châm

Đại đoàn kết dân tộc được xem là vấn đề sống còn, quyết định sự thành bại của cách mạng. Về vấn đề xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân trong giai đoạn 2021 - 2030, Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng đã chỉ rõ: “Thực hành và phát huy rộng rãi dân chủ xã hội chủ nghĩa, quyền làm chủ và vai trò tự quản của nhân dân; phát huy sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc; củng cố, nâng cao niềm tin của nhân dân, tăng cường đồng thuận xã hội;

tiếp tục đổi mới tổ chức, nội dung, phương thức hoạt động của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội”¹.

Nhiệm vụ và phương hướng của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trong thời gian tới là: “Tăng cường vai trò nòng cốt chính trị, trách nhiệm của Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội trong xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, tập hợp, vận động Nhân dân đẩy mạnh các phong trào thi đua yêu nước, đẩy mạnh cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh”, thực hành dân chủ, xây dựng đồng thuận xã hội. Đổi mới tổ chức bộ máy, nội dung và phương thức hoạt động, nâng cao trách nhiệm của đội ngũ cán bộ Mặt trận Tổ

* Nguyên Phó Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

quốc và các tổ chức chính trị - xã hội, hướng mạnh về cơ sở, địa bàn dân cư. Thực hiện tốt vai trò giám sát, phản biện xã hội, đại diện bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của đoàn viên, hội viên, tích cực tham gia xây dựng Đảng, Nhà nước, tăng cường đối ngoại nhân dân. Xây dựng thể trận lòng dân, phát huy sức mạnh đoàn kết, đồng thuận của nhân dân trong và ngoài nước để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”².

Đảng là thành viên lãnh đạo Mặt trận, nắm trong Mặt trận để kịp thời nắm bắt tâm tư, nguyện vọng của các tầng lớp nhân dân. Chính phủ và các cơ quan nhà nước các cấp phải phối hợp với Mặt trận để phát huy dân chủ ở cơ sở, nắm bắt tâm tư, nguyện vọng của Nhân dân, kịp thời giải quyết những vấn đề đặt ra. Đây là vấn đề rất quan trọng, vì vừa qua làm được nhiều việc tốt, nhưng cũng còn nhiều mặt chưa tốt, một số nơi còn vi phạm, Nhân dân còn bức xúc. Phải phối hợp chặt chẽ, phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trong việc xây dựng, hoạch định và thực hiện chính sách, pháp luật, giám sát và phản biện xã hội, giải quyết kịp thời nguyện vọng chính đáng của Nhân dân, chú trọng đến từng hộ dân, từng cá nhân.

Nhằm tăng cường khối đại đoàn kết toàn dân tộc, phát huy vai trò của Mặt trận, Đại hội lần thứ IX Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã xác định: “Tiếp tục mở rộng và đa dạng hóa các hình thức vận động, tập hợp, đoàn kết rộng rãi các tầng lớp nhân dân. Tuyên truyền, vận động để các tầng lớp nhân dân ở trong nước, đồng bào ta ở nước ngoài biết và ủng hộ chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, tạo đồng thuận xã hội để thực hiện thắng lợi các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội, đảm bảo quốc phòng - an ninh của đất nước”³.

Trong những năm qua, Mặt trận Tổ quốc đã có nhiều hoạt động, việc làm thiết thực thực hiện và phối hợp thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” đạt nhiều kết quả. *Một là*, tăng cường sự chủ động và nâng cao chất lượng, hiệu quả của Mặt trận trong việc tham gia xây dựng và thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước nói chung, về xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc nói riêng và giám sát việc thực hiện; *Hai là*, phát huy vai trò trung tâm của Mặt trận trong việc phát huy tinh thần yêu nước, ý thức dân tộc, lấy mục tiêu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc làm động lực và điểm tương đồng để tập hợp, xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc; *Ba là*, Mặt trận là nòng cốt trong việc phát huy dân chủ, tập hợp, phản ánh các ý kiến, nguyện vọng của Nhân dân; đại diện, bảo vệ quyền lợi hợp pháp của Nhân dân; *Bốn là*, tuyên truyền vận động Nhân dân thực hiện tốt các cuộc vận động, các phong trào thi đua yêu nước nhằm phát triển kinh tế, văn hóa, bảo đảm an ninh, quốc phòng; *Năm là*, chăm lo và phát huy vai trò của người tiêu biểu trong xã hội, trong các dân tộc, tôn giáo, nhân sĩ, trí thức và người Việt Nam ở nước ngoài; phát huy vai trò

của các tổ chức thành viên trong việc vận động, tập hợp, đoàn kết các tầng lớp trong xã hội, nhất là ở cơ sở, khu dân cư; *Sáu là*, củng cố tổ chức, đổi mới nội dung, phương thức hoạt động của hệ thống Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

Dự báo các yếu tố ảnh hưởng đến thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” và xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc

Sau gần 40 năm đổi mới đất nước và hơn 25 năm triển khai thực hiện Chỉ thị số 30-CT/TW, bối cảnh kinh tế, chính trị, xã hội quốc tế và trong nước đã có nhiều chuyển biến, đặt ra những yêu cầu, thách thức mới đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Xu thế toàn cầu hoá kinh tế tiếp tục phát triển về quy mô, mức độ và hình thức biểu hiện với những tác động tích cực và tiêu cực, cơ hội và thách thức đan xen rất phức tạp. Quá trình hội nhập kinh tế quốc tế diễn ra ngày càng sâu rộng. Sự phụ thuộc lẫn nhau, hội nhập, cạnh tranh và hợp tác giữa các nước lớn ngày càng gay gắt, phát sinh xung đột quân sự, biến đổi nhanh, khó lường. Trong bối cảnh đó, đòi hỏi chúng ta phải tiếp tục đẩy mạnh toàn diện công cuộc đổi mới, củng cố vững chắc các thành quả đạt được, giữ vững môi trường hòa bình, ổn định để phát triển đất nước, không ngừng cải thiện đời sống nhân dân, nâng cao vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế, củng cố vững chắc niềm tin của Nhân dân với Đảng, Nhà nước và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta.

Những thành tựu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước trong gần 40 năm qua đã tạo ra những chuyển biến lớn về nhận thức xã hội. Tư tưởng và ý thức dân chủ ngày càng phát triển trong xã hội. Cùng với sự phát triển của điều kiện kinh tế và mức sống được cải thiện, trình độ dân trí của người dân được nâng lên đáng kể, ý thức về trách nhiệm chính trị và trách nhiệm cộng đồng được vun đắp, đặt ra yêu cầu ngày càng cao về đảm bảo quyền dân chủ và tạo ra tiền đề thuận lợi cho quá trình hiện thực hóa các quyền dân chủ của người dân. Vấn đề là Đảng, Nhà nước cần có kế hoạch thật tốt để phát triển đất nước, làm sao để Nhân dân tích cực thực hiện quyền và nghĩa vụ của mình, để thúc đẩy kinh tế và xã hội phát triển.

Đẩy mạnh xây dựng hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh là nhiệm vụ then chốt. Hệ thống chính trị là của Dân, do Dân bầu ra, lập ra phải vì Nhân dân, phục vụ Nhân dân và chịu trách nhiệm trước Nhân dân. Nâng cao năng lực lãnh đạo của Đảng cầm quyền, đổi mới phương thức lãnh đạo, hoạch định đường lối, chủ trương, chính sách và kiểm tra việc thực hiện, xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên gương mẫu, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực hiệu quả là yếu tố then chốt của then chốt, quyết

định thắng lợi. Xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa là một định hướng có tính nguyên tắc trong chiến lược phát triển của đất nước ta. Tính tất yếu trong xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa đặt ra yêu cầu về hoàn thiện tổ chức bộ máy nhà nước, đổi mới phương thức vận hành của Nhà nước theo hướng hoàn thiện thể chế, phát huy dân chủ, bảo đảm quyền làm chủ của Nhân dân; giải quyết mối quan hệ giữa Nhà nước và xã hội, quan hệ giữa Nhà nước, doanh nghiệp và người dân một cách hài hòa, cùng có lợi. Xây dựng Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể chính trị - xã hội và Nhân dân là một thành tố của hệ thống chính trị, đại diện, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của tổ chức và công dân, đóng vai trò “nòng cốt” để Nhân dân thực hiện quyền làm chủ của Nhân dân.

Diễn biến nhanh và phức tạp về tình hình an ninh, chính trị của thế giới và khu vực, cùng với sự biến đổi khí hậu, thiên tai dịch bệnh khó lường và những khó khăn nội tại của quá trình phát triển đất nước; dưới sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước, sự phấn đấu nỗ lực của hệ thống chính trị và Nhân dân, đất nước ta đã tận dụng được cơ hội, thời cơ, vượt qua thách thức, khó khăn đạt được những thành tựu quan trọng toàn diện trên các lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh và đối ngoại. Công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực được đẩy mạnh, sắp xếp tổ chức, bộ máy, tinh giản biên chế được thực hiện quyết liệt đã đặt ra yêu cầu mở rộng dân chủ xã hội chủ nghĩa và quyền làm chủ của Nhân dân, củng cố, tăng cường và phát huy, niềm tin của Nhân dân đối với Đảng, Nhà nước và chế độ xã hội chủ nghĩa.

Thuận lợi

Hoà bình, hợp tác và phát triển vẫn là xu thế lớn. Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, nhất là công nghệ số phát triển mạnh mẽ, tạo đột phá trên nhiều lĩnh vực, tạo thời cơ thuận lợi ở mọi quốc gia, dân tộc.

Những vấn đề toàn cầu như đại dịch Covid-19, biến đổi khí hậu, ứng phó với thảm họa thiên tai dường như cộng đồng quốc tế đoàn kết hơn, chung sức giúp đỡ, san sẻ khó khăn, chia sẻ với nhau về kinh nghiệm phòng, chống, khắc phục hậu quả.

Ở trong nước, sau gần 40 năm đổi mới, thế và lực, sức mạnh tổng hợp quốc gia, uy tín quốc tế, niềm tin của Nhân dân ngày càng được nâng cao, tạo ra những tiền đề quan trọng để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Những thời cơ, thuận lợi, thế và lực mà đất nước, dân tộc ta có được đã và đang tạo nên những điều kiện căn bản, cơ sở thực tiễn vững chắc để tiếp tục xây dựng và phát huy sức mạnh khối đại đoàn kết toàn dân tộc phục vụ sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Nhiều cơ chế,

chính sách mới được hoàn thiện và phát huy tác dụng, trong đó có các quy định về thực hành dân chủ, công khai, minh bạch, tiếp cận thông tin, tiếp xúc, đối thoại, chế độ công tác, mối quan hệ với Nhân dân, Luật Thực hiện dân chủ ở cơ sở...

Sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc ngày càng được củng cố. Đảng và Nhà nước đã ban hành và thực hiện có hiệu quả nhiều chủ trương, chính sách, pháp luật nhằm tăng cường khối đại đoàn kết toàn dân tộc, phát huy quyền làm chủ của Nhân dân.

Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể nhân dân tiếp tục đổi mới nội dung và phương thức hoạt động nhằm thực hiện tốt chức năng, nhiệm vụ, góp phần thực hiện thắng lợi đường lối đổi mới.

Nền kinh tế thị trường đã tạo nên sự phát triển đa dạng. Nhân dân Việt Nam năng động hơn trong việc tính toán, làm ăn, mưu cầu lợi ích. Trong điều kiện của cơ chế thị trường người dân quan tâm đến thu nhập để sống. Lợi ích kinh tế hàng ngày là cơ sở để người lao động có thể đảm bảo và cải thiện dần điều kiện ăn, ở, đi lại, học hành, bảo vệ sức khoẻ, vui chơi, giải trí, nâng cao dân chất lượng cuộc sống... Quần chúng chi gần bó với đoàn thể của mình, khi họ tìm thấy ở đó những lợi ích chính đáng và được đoàn thể bảo vệ những lợi ích đó. Lợi ích đó gắn liền với trách nhiệm công dân trước pháp luật và không đối lập với lợi ích cộng đồng và dân tộc.

Những thành tựu của thời kỳ đổi mới vừa qua cùng với truyền thống đoàn kết yêu nước và ý chí tự lực, tự cường vẫn là những thuận lợi cơ bản đưa đất nước ta vững bước vào thế kỷ XXI.

Khó khăn

Thế giới đang trải qua những biến động to lớn, diễn biến nhanh chóng, phức tạp, khó dự báo, nguy cơ chiến tranh rất khó lường, tác động của cuộc xung đột Nga - Ucraina ảnh hưởng lớn đến thế giới và nước ta. Cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, xung đột cục bộ tiếp tục diễn ra dưới nhiều hình thức, phức tạp và quyết liệt hơn, làm gia tăng rủi ro đối với môi trường kinh tế, chính trị, an ninh quốc tế. Toàn cầu hoá và hội nhập quốc tế tiếp tục tiến triển, nhưng đang bị thách thức bởi sự cạnh tranh ảnh hưởng giữa các nước lớn và sự trở dậy của chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Luật pháp quốc tế và các thể chế đa phương toàn cầu đứng trước những thách thức lớn.

Cục diện thế giới tiếp tục biến đổi theo xu hướng đa cực, đa trung tâm; các nước lớn vẫn hợp tác, thoả hiệp, nhưng đấu tranh, kiềm chế lẫn nhau gay gắt hơn. Chủ nghĩa dân tộc cực đoan, chủ nghĩa cường quyền nước lớn, chủ nghĩa thực dụng trong quan hệ quốc tế gia tăng. Các nước đang phát triển, nhất là các nước nhỏ đứng trước

Ban Thường trực Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tổ chức Hội thảo khoa học “Thực trạng và một số giải pháp nhằm phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trong thực hiện phương châm: Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”, tháng 8/2023.

ẢNH: HƯƠNG DIỆP

nhiều khó khăn, thách thức mới. Những vấn đề toàn cầu, như: bảo vệ hoà bình, an ninh con người, thiên tai, dịch bệnh, an ninh xã hội và an ninh phi truyền thống, nhất là an ninh mạng, biến đổi khí hậu, nước biển dâng, ô nhiễm môi trường,... tiếp tục diễn biến phức tạp.

Đất nước ta đang đứng trước những khó khăn, thách thức mới. Quá trình công nghiệp hoá đã và đang tác động, ảnh hưởng đến toàn bộ đời sống xã hội, tạo ra sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế, sự biến đổi các tầng lớp nhân dân, các giai cấp xã hội, phân hóa giàu nghèo, vùng miền. Công nghiệp hoá đặt ra hàng loạt vấn đề về đô thị hoá, về vùng công nghiệp tập trung, về môi trường liên quan trực tiếp đến cuộc sống, lao động, nghề nghiệp, sức khoẻ, việc làm, trình độ văn hoá, chuyên môn và công nghệ, tới sự công bằng xã hội... Nền kinh tế phát triển chưa bền vững, còn nhiều hạn chế, yếu kém, lại chịu tác động của đại dịch Covid-19 và khủng hoảng kinh tế toàn cầu gây ra. Xu hướng già hoá dân số nhanh; tốc độ công nghiệp hoá, đô thị hoá tăng mạnh; đặc biệt biến đổi khí hậu, thiên tai, dịch bệnh gay gắt, phức tạp... ngày càng tác động mạnh đến sự phát triển của đất nước.

Bốn nguy cơ mà Đảng ta đã chỉ ra vẫn còn tồn tại, có mặt còn gay gắt hơn. Nguy cơ tụt hậu, rơi vào bẫy

thu nhập trung bình còn lớn. Trong Đảng còn có biểu hiện chưa quan tâm đúng mức bảo đảm phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa; phát triển văn hoá, bảo đảm phúc lợi xã hội, thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội trong phát triển kinh tế thị trường; chưa bảo đảm phát triển tổng thể, đồng bộ các vùng, miền, địa phương theo lợi thế so sánh và phát huy điều kiện kinh tế - xã hội đặc thù. Tham nhũng, lãng phí, quan liêu, suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, “tự diễn biến”, “tự chuyển hoá” trong nội bộ cũng như những mâu thuẫn xã hội còn diễn biến phức tạp. Các thế lực thù địch tiếp tục tăng cường chống phá Đảng, Nhà nước và đất nước ta. Bảo vệ độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ, giữ vững môi trường hoà bình, ổn định và thích ứng với biến đổi khí hậu là yêu cầu cấp thiết, đồng thời là những thách thức rất lớn đối với nước ta trong thời gian tới.

Trong bối cảnh tình hình chính trị, kinh tế, xã hội thế giới và trong nước có nhiều biến động, khó khăn, thách thức, thực hiện giải pháp để phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trong thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” là yêu cầu cấp thiết.

Những vấn đề đặt ra trong thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”

Các chủ trương, chính sách, pháp luật phải tạo ra được sự thay đổi tích cực trong đời sống nhân dân

Các chủ trương, chính sách có hay đến đâu, cũng phải biến thành hiện thực, mới là thành công thực tế. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nêu: “Không phải Đại hội bế mạc là coi như xong. Đây mới là bước đầu. Làm được hay không, có biến Nghị quyết thành hiện thực sinh động hay không, có làm ra của cải vật chất, mang lại giàu có cho đất nước và hạnh phúc cho nhân dân hay không, đó mới là thành công thực tế của Đại hội”. Hiện nay, tinh thống nhất và đồng bộ của hệ thống pháp luật vẫn còn điểm chông chéo, còn có những nút thắt, chưa thông suốt, còn biểu hiện lợi ích nhóm, cục bộ. Cách thức lấy ý kiến Nhân dân, Mặt trận, đoàn thể, các tổ chức, cá nhân trong xây dựng chính sách, pháp luật còn hình thức. Vấn đề truyền thông chính sách sách, tổ chức thực hiện vẫn là khâu yếu. Hiện nay các chủ trương, chính sách, văn bản, quy định của Đảng và pháp luật rất nhiều, nhưng việc thực hiện nhiều mặt chưa nghiêm.

Nội dung quy định trong văn bản pháp luật của Nhà nước cần có chế tài và các điều kiện bảo đảm thực thi: Dân làm thì khá rõ, mọi thành công đều có sự thực hiện của người dân; dân biết còn nhiều nội dung phải làm, nhiều nội dung phải thực hiện công khai, dân chủ; dân bàn, biểu quyết quyết định trực tiếp và để cấp có thẩm quyền quyết định cũng đã khá rõ; “dân kiểm tra”, “dân giám sát”, “dân thụ hưởng” cần phải làm rõ thêm, nhất là nội dung quy định mỗi công dân có quyền xác minh, thu thập thông tin, bằng chứng về hành vi vi phạm pháp luật, tham nhũng, tiêu cực như thế nào để cung cấp cho cơ quan có thẩm quyền, giữ bí mật và bảo vệ người cung cấp thông tin. Thuộc đo là đời sống vật chất, tinh thần của Nhân dân không ngừng cải thiện, nâng lên, là sự hài lòng của người dân qua thực hiện các chủ trương, chính sách. Cần có cách thức lấy sự hài lòng một cách thực chất, tránh hình thức.

Giải quyết hài hòa giữa các lợi ích, biến lợi ích trở thành động lực của sự phát triển

“Dân giám sát, dân thụ hưởng” phải thỏa mãn các lợi ích đa dạng trong xã hội của Nhân dân, biến lợi ích trở thành động lực cho sự phát triển. “Dân thụ hưởng” nhấn mạnh việc thực hiện hóa nguyên tắc “làm theo năng lực, hưởng theo lao động”, “có làm có hưởng” - đây là quy luật thực tiễn khách quan. Động lực chính cho sự phát triển là lợi ích - hài hòa tổng thể lợi ích của cá nhân, tập thể và xã hội. Đồng thời, “dân thụ hưởng” không đơn thuần lợi ích trước mắt mà hướng đến ý nghĩa sâu xa, bao quát, đó chính là việc thỏa mãn những lợi ích chính đáng, đa dạng, phong phú, có chiều sâu trong xã hội của

người dân, từ đời sống vật chất, tinh thần ngày càng nâng lên, cơ hội tiếp cận thông tin, các dịch vụ xã hội, môi trường sống, an ninh, an toàn... biến lợi ích trở thành động lực cho sự phát triển. Hiện nay vẫn còn bất bình đẳng, lợi ích nhóm, chưa hài hòa giữa lợi ích nhà nước, cộng đồng, cá nhân. Chủ trương đúng đắn nhấn mạnh tính bao trùm, đến đa số Nhân dân, mọi giai cấp, mọi tầng lớp đều có cơ hội bình đẳng về mặt thụ hưởng thành quả của sự phát triển; không phải là một số nhóm xã hội hay những tầng lớp có ưu thế hơn, nói đến số đông nhưng cũng phải chú ý đến cả từng cộng đồng nhỏ, từng gia đình, cá nhân.

Đất nước phát triển nhanh và bền vững, tạo nền tảng bảo đảm các chính sách an sinh xã hội, phúc lợi xã hội cho người dân được quan tâm, nâng cao, đời sống nhân dân được cải thiện. Việc thực hiện tốt các chính sách an sinh xã hội giúp Nhân dân, đặc biệt là bộ phận yếu thế trong xã hội, người dân vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số ổn định sản xuất, đời sống, nâng cao thu nhập, xóa đói giảm nghèo nhanh, bền vững. Qua đó, góp phần củng cố, tăng cường niềm tin của Nhân dân đối với Đảng, Nhà nước và chế độ xã hội. “Dân thụ hưởng” hướng đến quyền cơ bản của con người, bảo đảm công bằng xã hội, góp phần xây dựng một xã hội hài hòa, đồng thuận, không có sự loại trừ, tạo động lực thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và phát triển bền vững đất nước. Các thành tựu phát triển chỉ thực sự vẹn toàn ý nghĩa khi mang lại lợi ích thiết thân cho người dân.

Yêu cầu đặt ra là cần tiếp tục hoàn thiện hệ thống pháp luật về bảo đảm phát huy quyền con người, quyền công dân được Hiến định, trong đó có bình đẳng giữa các thành phần kinh tế, dẫn dắt của đầu tư công, thành phần kinh tế nhà nước, cơ hội tiếp cận và sử dụng có hiệu quả các nguồn lực của đất nước, công dân được làm tất cả những gì mà pháp luật không cấm. Ban hành Luật Đất đai (sửa đổi), Luật Nhà ở, Luật Đầu thầu (sửa đổi). Chú trọng quy định về chính sách xã hội, an sinh xã hội, phúc lợi xã hội, tạo hành lang pháp lý để kiến tạo mô hình hệ thống an sinh xã hội với các trụ cột cơ bản, phòng ngừa, giảm thiểu và khắc phục rủi ro, phòng, chống lợi dụng chính sách và thụ động trông chờ, ỷ lại vào chính sách hỗ trợ.

Khơi dậy khát vọng vươn lên của toàn dân tộc, xây dựng hệ giá trị văn hóa Việt Nam

Thực hiện các cuộc vận động, phong trào thi đua yêu nước, thời gian qua, bên cạnh những kết quả, thành tựu cũng còn mặt hạn chế, hình thức. “Dân giám sát, dân thụ hưởng” đòi hỏi sự quan tâm thiết thực đến đời sống của người dân, nghĩa là người dân có quyền được biết, được làm, giám sát, kiểm tra và được thụ hưởng những thành quả tốt đẹp, tiến bộ của sự phát triển. Không chờ đến khi kinh tế đạt tới trình độ phát triển cao rồi mới thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội, càng không “hy sinh” tiến bộ và công bằng xã hội để chạy theo tăng trưởng kinh tế

đơn thuần, đánh đổi môi trường lấy tăng trưởng kinh tế... Đây là một yêu cầu có tính nguyên tắc để bảo đảm sự phát triển lành mạnh, bền vững, theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Khi người dân được thụ hưởng, được thỏa mãn những lợi ích hợp pháp, chính đáng sẽ tạo thành động lực mạnh mẽ thúc đẩy mọi người hăng hái cống hiến, đóng góp nhiều hơn vào sự phát triển của đất nước.

Một số truyền thống, đạo lý tốt đẹp của dân tộc đang bị phai nhạt vì lối sống cá nhân, ích kỷ và thực dụng. Cuộc sống phải tự mình; đạo đức là phải tự thấy, tự soi, tự sửa; thương người như thể thương thân, giúp người là giúp mình; mình vì mọi người và mọi người vì mình. Thụ hưởng không phải là lối sống hưởng thụ, xa hoa mà phải phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh thực tế. Đức hy sinh bản thân, lợi ích của cá nhân, cống hiến vì cộng đồng, vì đất nước vẫn được Nhân dân tôn vinh, là những giá trị văn hóa cần được lan tỏa.

Thực hành dân chủ, thực hiện dân chủ ở cơ sở

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, Đảng ta cũng chỉ rõ: Quyền làm chủ của Nhân dân có lúc, có nơi còn bị vi phạm; vẫn còn biểu hiện dân chủ hình thức, tách rời dân chủ với kỷ cương, pháp luật. Ở một số nơi, việc thực hiện dân chủ vẫn còn hình thức, Nhân dân không được biết những vấn đề, nội dung liên quan đến quyền lợi thiết thân của mình. Năng lực, phẩm chất, ý thức kỷ luật của một bộ phận cán bộ, công chức, viên chức chưa cao; còn tình trạng nhũng nhiễu, tham nhũng vặt, gây bức xúc cho người dân, doanh nghiệp. Việc thực hiện “dân thụ hưởng” còn những khiếm khuyết, thiếu thực chất và chưa đầy đủ, tạo thành rào cản lớn đối với sự phát triển của đất nước. Một số tổ chức cơ sở đảng, một bộ phận cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức chưa gương mẫu, chưa thực sự tôn trọng ý kiến, kiến nghị của Nhân dân và giải quyết kịp thời các quyền, lợi ích hợp pháp, nguyện vọng chính đáng của người dân. Đó còn là sự lãng phí nguồn lực nội sinh.

Thực hành dân chủ là Nhân dân được tham gia vào công việc của Nhà nước, của đất nước. Nội dung này cũng đang đặt ra nhiều vấn đề trong phát huy quyền làm chủ của người dân. Nhân dân không chỉ được quyền cung cấp thông tin về đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước, được quyền bàn bạc và chất vấn các văn bản hành chính, được quyền kiểm soát thực thi các chính sách, giám sát việc thực thi quyền lực mà mình đã ủy quyền cho các cơ quan, tổ chức, cá nhân.

Luật Thực hiện dân chủ ở cơ sở có hiệu lực từ tháng 7/2023 có nhiều điểm mới, nhất là sáng kiến nhân dân,

tự quản ở cộng đồng cần phải hướng dẫn và tổ chức thực hiện, vừa làm, vừa rút kinh nghiệm. Thực hành và phát huy quyền làm chủ của Nhân dân một cách thực chất, gắn với khơi dậy sức sáng tạo của Nhân dân, khơi dậy nguồn lực của Nhân dân vào sự phát triển kinh tế - xã hội, xây dựng đất nước phồn vinh, hạnh phúc.

Xây dựng hệ thống chính trị, đội ngũ cán bộ, đảng viên trong sạch, vững mạnh, vì Nhân dân, gắn bó mật thiết với Nhân dân, phục vụ Nhân dân

Cần nâng cao nhận thức của các cấp ủy Đảng, chính quyền các cấp và Nhân dân về vai trò, trách nhiệm thực hiện nghiêm túc, đầy đủ chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước để Nhân dân thực hiện quyền làm chủ một cách thực chất, hiệu quả, góp phần thực hiện phương châm “dân giám sát, dân thụ hưởng” một cách thiết thực.

Vai trò lãnh đạo của Đảng, “nòng cốt” của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội và Nhân dân trong phát huy thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” đã được phân tích ở các phần trên. Trong hệ thống chính trị, Nhà nước đóng vai trò vô cùng quan trọng trong thực hiện phương châm trên, thể hiện trên những khía cạnh sau: (1) Nhà nước đề ra các kế hoạch, chính sách, pháp luật và thiết lập môi trường thể chế để định hướng và tập hợp sức mạnh của cả dân tộc; (2) Nhà nước đưa ra các cơ chế bảo đảm thực hiện và phát huy quyền làm chủ của Nhân dân; (3) Nhà nước phát triển kinh tế - xã hội, chăm lo đời sống cho Nhân dân; (4) Nhà nước xây dựng và phát triển nền văn hóa, phát huy những truyền thống tốt đẹp của dân tộc; (5) Nhà nước đóng vai trò thực hiện các hoạt động đối ngoại, hội nhập quốc tế và bảo vệ an ninh quốc gia. Cần có các giải pháp phát huy vai trò của các cấp chính quyền trong thực hiện phương châm này, làm sâu sắc hơn “Dân vận khéo”.

Như vậy, việc phân công, phối hợp giữa các cơ quan trong hệ thống chính trị để thực hiện tốt phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” là vấn đề hết sức quan trọng. Vẫn còn cơ quan, tổ chức, cá nhân trong hệ thống chính trị chưa làm tốt nhiệm vụ của mình, vi phạm khuyết điểm, pháp luật phải xử lý. Việc phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, xây dựng tác phong công tác, đạo đức, lối sống, gương mẫu, sâu sát Nhân dân, tiếp xúc, đối thoại kịp thời giải quyết quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của người dân đang đặt ra nhiều nội dung phải hoàn thiện cả về thể chế, chính sách và tổ chức thực hiện, để hướng tới tất cả vì lợi ích của Nhân dân, của đất nước, của dân tộc. ❖

Chú thích:

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, tập I, tr. 332.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, tập I, tr. 172.
3. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam: Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2019, tr. 75-76.